

16.10.2020

Tietosuojailmoitus

”Maksuhäiriöt yhteiskunnallisena ongelmana”

- 1. Tutkimuksen aihe, tavoite ja mahdollinen rahoittaja:** Tutkimuksen tavoitteena on Tilastokeskuksen ja Suomen Asiakastieto Oy:n rekisteriaineistoja käyttäen selvittää, mitä maksuhäiriömerkintöjen taustalla todella on, sekä mitä maksuhäiriöt aiheuttavat. Tutkimus tehdään yliopiston perusrahoituksella.
- 2. Konkreettinen henkilötietojen keräämisen metodi; esimerkiksi henkilötiedot on kerätty haastatteluja videoimalla tai viranomaisten rekistereistä, kuinka paljon tutkimuksen osallistuvan aikaa tarvitaan tutkimukseen osallistumiseen, missä tutkimus suoritetaan:**

Tutkimus ei vie lainkaan osallistujan aikaa, koska siinä käytetään jo olemassa olevia rekisteriaineistoja. Tutkimus suoritetaan Aalto-yliopistossa.

- 3. Muu mahdollinen:** Tutkimuskohteita ei erikseen henkilökohtaisesti informoida tutkimukseen osallistumisesta, mutta osa tutkimuskohteista saa tiedon Suomen Asiakastieto Oy:n tarjoaman Tietovahti-palvelun kautta. Lisäksi tutkimuksesta informoidaan Aalto-yliopiston verkkosivuilla olevan tutkimustiedotteen ja tämän tietosuojailmoituksen avulla.

- 4. Mitä henkilötietoja käsitellään tutkimuksessa?**

Tilastokeskuksen olemassa olevissa, suojatun tutkijapalvelimen kautta käytettävissä rekisteriaineistoissa tutkimusryhmällä on käytössään henkilötietoja henkilörekistereistä, jotka mahdollistavat epäsuoran tunnistamisen. Näitä tietoja ovat esimerkiksi sukupuoli, ikä, kotikunta, ammattiasema, korkein tutkinto, kotikunta, asuinpaikan postinumero, tulotiedot, syntymävuosi, kuolinvuosi, peruskoulun päättötodistuksen pistekeskisarvo ja työttömyystiedot.

Tutkimusryhmällä käytössään olevista tiedot eivät mahdollista tutkimuskohteen suoraa tunnistamista. Tutkimusryhmällä ei ole esimerkiksi nimeä, henkilöturvutunnusta, sähköpostiosoitetta tai osoitetta tiedossaan.

Tutkimusryhmä ei tunnista ketään rekisterissä olevaa henkilöä epäsuorasti. Tilastokeskus varmistaa, että tutkijaryhmälle ei luovuteta tutkimustuloksia, jotka mahdollistaisivat epäsuoran tunnistamisen.

Suomen Asiakastieto Oy:n toimittama maksuhäiriörekisteri käsittää seuraavat tiedot:

- 1) Suomen Asiakastieto Oy:n rekisteröimät uudet maksuhäiriömerkinnät vuodesta 2014 aineiston luovutushetkeen asti henkilöturvutunnuksella ja maksuhäiriön syntymisajankohtana
- 2) Tuomioistuineläytösten, pankkien ja rahoitusyhtiöiden toimittamat kuluttajaa koskevat maksuhäiriötiedot
- 3) Tiedot vapaaehtoisesta tai pakollisesta yksityishenkilön velkajärjestelystä
- 4) Muut mahdolliset erikseen sovittavat tiedot

5. Henkilötiedot on kerätty seuraavista lähteistä:

Henkilötiedot saadaan kahdesta henkilörekisterilähteestä:

- a) Olemassa olevat Tilastokeskuksen etäkäyttöpalvelussa olevat tietoaaineistot
- b) Suomen Asiakastieto Oy:n toimittama maksuhäiriörekisteri, jotka siirretään suoraan Tilastokeskuksen etäkäyttöpalveluun

6.

a) Miten ja millä perusteella tutkimuksessa käsitellään henkilötietoja?

Tilastokeskus tarjoaa tutkijoiden käyttöön suojatun ja tietoturvallisen tietojärjestelmän, jossa kaikki henkilötietojen käsittely tapahtuu. Tilastokeskus huolehtii myös tietojärjestelmässä olevien henkilötietojen pseudonymisoinnista. Henkilötietojen pseudonymisoinnin johdosta tutkijaryhmällä on pääsy aineistoon ainoastaan muodossa, jossa ketään yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa suorasti. Tilastokeskus toimii aineiston käsittelijänä Aalto-yliopiston lukuun.

Tilastokeskuksen rooli Suomen Asiakastiedon toimittaman aineiston käsittelijänä on tarkemmin kuvattuna seuraava: Suomen Asiakastieto Oy toimittaa maksuhäiriörekisterin henkilöturvattuun Tilastokeskukselle. Tilastokeskus korvaa tutkijoiden käytössä olevassa aineistossa henkilöturvattuun suojatulla henkilönumerolla. Tilastokeskus säilyttää henkilöturvattuun=>suojattu henkilönnumero –avaimen tutkimuksen ajan, mutta ei salli tutkijoille eikä millekään muullekaan taholle pääsyä siihen. Kun nämä toimenpiteet on tehty, Tilastokeskus säilyttää pseudonymisoidut henkilötiedot suojatussa tietojärjestelmässä, jonne se sallii Aalto-yliopiston nimetyille tutkijoille pääsyn tutkimuksen ajan.

Tutkimuksen henkilötietojen käsittelyn oikeudellisena perusteena on yleinen etu tieteellistä tutkimusta varten (EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6. artiklan 1-kohdan e-alakohta).

b) Mikä on käsittelyn tarkoitus?

Maksuhäiriömerkintäisten ihmisten määrä on kasvanut Suomessa viimeisen vuosikymmenen aikana joka vuosi, ja on nyt jo lähes 400 000. Kotitalouksien velkataakasta onkin tullut merkittävä ongelma, jonka on nostanut esiin esimerkiksi Kansainvälinen valuuttarahasto vuonna 2019 julkaistussa maaraportissaan. Jotta ongelman juurisyihin voitaisiin puuttua, on ensisijaisen tärkeää ymmärtää, mistä tämä kehitys johtuu. Yhdistämällä maksuhäiriörekisterin Tilastokeskuksen taustamuuttujiin useiden vuosien ajalta saamme ensimmäistä kertaa Suomen maksuhäiriöisistä luotettavaa tutkimustietoa, jonka avulla lainsäädäntöä, tukipalveluita ja muita ratkaisuja tähän kasvavaan ongelmaan voidaan kehittää.

c) Vaikutukset tutkimukseen osallistuville ja käsittelyperuste

Henkilötietojen käsittely ei vaikuta tutkimukseen osallistuviin millään tavalla suorasti. Henkilötietoja käytetään tieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin, eikä sitä käytetä tutkimukseen osallistuvaan liittyvään päätöksentekoon.

Epäsuorasti henkilötietojen käsittely voi jopa hyödyttää tutkimukseen osallistuvia. Julkisesti saatavilla oleva tieteellinen tieto maksuhäiriöiden syistä ja seurauksista voi auttaa tutkimukseen osallistuvaa

henkilöä ymmärtämään omaa taloudenkäyttöään paremmin ja tekemään parempia päätöksiä tulevaisuudessa. Tutkimustieto voi olla avuksi myös taloudellisten tukipalvelujen kehittämisessä.

Henkilötietojen käsittely on välttämätöntä, koska maksuhäiriöiden syiden ja seurauksien luotettavaksi ymmärtämiseksi on analysoitava laajaa tietoa-aineistoa. Ilman henkilötietoja tutkimusta ei voida tehdä, henkilötiedot ovat tutkimuksen keskeinen raaka-aine.

d) Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittely on tarpeen yleisen edun vuoksi, tieteellistä tutkimusta ja akateemista ilmaisua varten (EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6. artiklan 1-kohdan e-alakohta).

7. Henkilötietojen jakaminen

Aalto-yliopisto ei luovuta henkilötietoja kolmansille osapuolille. Tilastokeskus toimii henkilötietojen käsittelijänä Aalto-yliopiston lukuun kohdassa 6 a) kuvatulla tavalla.

8. Henkilötietojen siirto EU:n ja ETA:n ulkopuolisiin valtioihin

Henkilötietoja ei siirretä EU:n ja ETA:n ulkopuolisiin valtioihin.

9. Säilytys ja anonymisointi

Aineisto säilytetään Tilastokeskuksen suojatulla tutkijapalvelimella siihen asti, kunnes Aalto-yliopistolla on Suomen Asiakastieto Oy:n voimassa oleva päätös aineiston luovuttamisesta. Suomen Asiakastieto Oy:n kanssa on alustavasti sovittu, että aineisto olisi käytössä 31.12.2024 asti. Tähän aikarajaan voidaan hakea jatkoa Suomen Asiakastieto Oy:ltä.

Tutkimusryhmällä on käytössään kohdassa 6 a) kuvatulla tavalla pseudonymisoitu aineisto.

10. Tutkimukseen osallistuvan oikeudet

Tutkimuksessa noudatetaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen oikeuksia. Tutkimusaineistoa käytetään ainoastaan tieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin, eikä esimerkiksi tutkimuksen kohteena olevan henkilöä koskevaan päätöksentekoon tai markkinointitarkoituksiin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyillä on oikeus:

- saada tietoa henkilötietojen käsittelystä
- tarkastaa itseään koskevat tiedot
- pyytää tietojensa oikaisua
- pyytää tietojensa käsittelyn rajoittamista
- vastustaa tietojensa käsittelyä

Tässä tutkimuksessa kuitenkin poiketaan edellä mainituista EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa eritellyistä oikeuksista seuraavilla perusteilla:

- rekisterinpitäjällä ei ole velvollisuutta informoida rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 5 kohdan b alakohdan perusteella, koska rekisteröityjen informoiminen henkilökohtaisesti olisi mahdotonta. Rekisterinpitäjällä (Aalto-yliopistolla) tai Tilastokeskuksella ei ole rekisteröityjen henkilöiden yhteystietoja. Suomen Asiakastieto Oy informoi luovutuksesta rekisterissä olevan henkilön tarkistaessaan omia tietojaan, ja erikseen myös mikäli henkilöllä on käytössään Asiakastiedon Tietovahti-palvelu. Mikäli tiedot eivät enää ole varsinaisessa maksuhäiriörekisterissä

(niiden tallennusaika on päättynyt) ei luovutuksesta informoida (Tietosuojalaki 31 §). Lisäksi Aalto-yliopisto julkaisee tutkimuksesta tiedotteen sekä tämän tietosuojailmoituksen Aalto-yliopiston verkkosivuilla tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti.

- rekisteröidyn oikeudesta tarkastaa itseään koskevat tiedot, pyytää tietojensa oikaisua, pyytää tietojensa käsittelyn rajoittamista, sekä vastustaa henkilötietojen käsittelyä poiketaan Suomen tietosuojalain 31 §:n perusteella. Tietosuojalain 31 §:n mukaan edellä mainituista oikeuksista voidaan poiketa edellyttäen että 1) henkilötietojen käsittely perustuu tutkimussuunnitelmaan; 2) tutkimuksella on vastuullinen johtaja; ja 3) henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain tieteelliseen tutkimukseen ja muutoinkin toimitaan niin, että henkilötietoja ei paljastu ulkopuolisille. Tutkijaryhmä toteuttaa edellä mainitut tietosuojalain edellyttämät suojatoimet: 1) henkilötietojen käsittely perustuu tutkimussuunnitelmaan; 2) tutkimuksella on vastuullinen johtaja, professori Vesa Puttonen; 3) henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain tieteelliseen tutkimukseen tai yhteensopivaan käyttötarkoitukseen ja kaikki tutkimukseen osallistuvat osapuolet hyväksyvät sen, että tiettyyn henkilöön liitettävissä olevaa dataa ei luovuteta kolmansille osapuolille. Lisäksi 4) henkilötietojen käsittelystä on tehty vaikutustendarviointi (DPIA) sekä 5) eettinen ennakoarviointi.

- rekisteröityjen oikeuksia ei ole velvollisuutta toteuttaa myöskään tietosuoja-asetuksen 11 artiklan perusteella, koska tutkimuksen tekeminen ei edellytä missään vaiheessa rekisteröidyn tunnistamista, eikä Aalto-yliopistolla ole mahdollisuutta erottaa aineistosta yksittäistä henkilöä koskevia tietoja. Tietosuoja-asetuksen 11 artiklan mukaan Aalto-yliopisto ei ole velvoitettu hankkimaan lisää tietoja, jotta data tai rekisteröity voitaisiin tunnistaa vain sen vuoksi, että rekisteröity voisi käyttää oikeuksiaan. Jos Aalto-yliopisto ei tunnista dataa, joka on liitettävissä tiettyyn rekisteröityyn, niin rekisteröidyllä ei ole oikeutta tietojen tarkastamiseen, tietojen korjaamiseen, tietojen käsittelyn vastustamiseen eikä tietojen poistamiseen. Jos rekisteröity kuitenkin antaa lisätietoja, joiden avulla hänet voidaan tunnistaa tutkimusdatasta, niin oikeuksia ei rajoiteta tietosuoja-asetuksen 11 artiklan perusteella. Oikeuksia voidaan siinäkin tapauksessa kuitenkin rajoittaa edellä mainituilla muilla perusteilla.

Myös aineiston pseudonymisoinnilla ja käsittelyllä suojatun yhteyden kautta Tilastokeskuksen etäkäyttöpalvelimella turvataan tutkimuskohteiden oikeuksia.

11. Lisätietoa tutkimuksesta ja oikeuksien käyttämisestä

Tässä tutkimuksessa rekisterinpitäjänä on Aalto-yliopisto.

Hankkeen verkkosivustolta (<https://www.aalto.fi/fi/rahoituksen-laitos/maksuhairiot-yhteiskunnallisena-ongelmana>) ovat luettavissa muun muassa tutkimusta koskevat tutkimustiedote sekä Aalto-yliopiston tutkimuseettisen toimikunnan lausunto. Sivustolla on myös muuta lisätietoa tutkimukseen liittyen.

Yhteyshenkilöinä tutkimusta koskevista asioista toimivat Niilo Luotonen (ensisijainen) sekä Elias Rantapuska. Heidät tavoittaa joko

sähköpostitse: mhtutkimus@aalto.fi

tai

puhelimitse: 050 414 1027.

Tutkimukseen osallistuvan tulee ottaa yhteyttä Aalto-yliopiston tietosuojavastaava Anni Tuomelaan, mikäli hänellä on kysymyksiä tai vaatimuksia henkilötietojen käsittelyn osalta. Hänen yhteystietonsa ovat seuraavat:

Anni Tuomela, tietosuojavastaava

Puhelinnumero: 09 47001

Sähköposti: tietosuojavastaava@aalto.fi

Jos tutkimukseen osallistuva kokee, että hänen henkilötietojaan on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti, on osallistujalla oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle, tietosuojavaltuutetulle (lue lisää: <http://www.tietosuoja.fi>).